

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. VI. Ex variis causis dispensat Ordinarius in denuntiationibus. Una ex illis est: Si supponantur partes liberæ ab impedimento.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

reservat sibi dictam potestatem dispensandi, nimis manifestum est, tunc Vicarium generale neque expressam, neque tacitam habere commissionem dispensandi.

Porro ad rationem Sanchez, responderetur; sicut Episcopus potest totum officium revocare, ita & partem; sed revocando partem, revocat totum, cum totum non sit aliud, quam omnes partes; adeoque revocando partem, jam non manet amplius Vicarius generalis; & ita non mirum, si non possit amplius dispensare in denuntiationibus, quia illa potestas non datur a Concilio, nisi Ordinario, sub quo comprehenditur Vicarius generalis, non autem Vicarius particularis seu foraneus.

114. Arguitur pro sententia Sanchez. Debet ergo probare Sanchez; quod revocando illam partem, adhuc maneat Vicarius generalis, quod ibi non probat, quamvis videatur supponere. Posset autem probari ex eo, quod habet lib. 3. disp. 32. in fine, ubi respondens ad hoc argumentum: Parochus delegatus, cui est interdictum, dare licentiam Sacerdotibus non approbatis ab Episcopo, non est delegatus ad universitatem causarum, cum causa illa sibi reservata sit: ergo non potest eam licentiam subdelegare; respondens, inquam, ad hoc argumentum, ait: Ad ultimum nego, non esse delegatum ad universitatem causarum; reservatio enim unius vel alterius causae, id non tollit, ut si reservet Episcopus Parocho aliquot peccata. Ergo similiter dici posset, nequam oblatre Vicariati generali, quod Episcopus reservet sibi dispensationem in Bannis seu Denuntiationibus.

115. Respondet disparitatem esse; quod reservatio casuum expressè concedatur Episcopis, aut certè declaratur per Concilium Tridentinum sess. 15. c. 7. competere Episcopis, ibi: Neque dubitandum est, quando omnia, quae à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc etiam Episcopis omnibus in sua cuique diocesi, in additionem tamen, non in destructionem liceat &c. Nulquam autem lego, Episcopos posse à Vicariis generalibus auferre potestatem dispensandi in Bannis, sibi concessam per Concilium Tridentinum. Si autem aliqua sint, quae Vicariis generalibus competant ex concessione solius Episcopi, & non vi juris communis, aut Concilii alicujus generalis, proculdubio ea tollere potest Episcopus, manente officio Vicarii generalis; quia illa solum per accidens ei connexa sunt.

116. Sed contra, dicit aliquis: supra probatum fuit ex Glossa c. Quae de causa, 2. q. 5. quod generali mandato dispensatio non delegetur. Respondet Sanchez supra disp. 7. num. 14. Quamvis ex generali commissione Vicariatus non possit dispensare in omnibus, in quibus potest Episcopus; posse tamen in casibus,

quorum dispensationem jus committit Ordinario.

Deinde responderi posset cum Gutierrez *Alia solutio* sup. Concilium non uti verbo, *Dispensandi*, ex Gutierrez. sed, *Remittendi*; videntur autem illi Auctori diversa inter se, dispensare & remittere. Sed non ostendit, in quo consistat illa diversitas. Ego autem non video, in quo possit consistere, nisi in eo, quod dispensatio sit actus jurisdictionis, secus remissio, quae solum esset iudicium Ordinarii de causa sufficiente, omittendi denuntiationes, quo iudicio posito, ipse Pontifex conferretur jus istud Concilii generalis in particulari casu relaxare.

Sed hoc gratis videtur dici, sine fundamento aliquo in jure civili, aut Canonico; & perinde videtur esse quoad praxim, sive dixeris remissionem, sive dispensationem, & aequalis requiritur causa. Sed quae illa? Jam edissero.

117. Rejicitur!

CONCLUSIO VI.

Ex variis causis dispensat Ordinarius in denuntiationibus. Una ex illis est: Si supponantur partes liberae ab impedimento.

Suppono ex Tractatu de Legibus, dispensationem in lege Superioris sine justa causa, non solum esse illicitam, sed etiam invalidam; cum enim inferior non possit dispensare, nisi quatenus id ei concessum fuerit à Superiore, neque usquam inveniatur ei concessum, ut sine causa dispenseret, si id facit, nihil facit; quia excedit limites potestatis suae. Quod magis verum est, si nec ipse Superior possit in propria lege validè dispensare sine justa causa.

118. Dispensatio in lege Superioris sine causa est invalida.

Cum igitur lex denuntiationum sit lex Superioris, quoniam lex Concilii generalis, non solum illicitè sed etiam invalidè dispensabit in ea Ordinarius absque justa causa; quia excedit limites potestatis suae: siquidem Concilium remissionem denuntiationum non relinquit liberae voluntati Ordinarii, sed iudicio & prudentiae ejus, ibi: *Nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut praedictae denuntiationes remittantur, quod illius prudentiae & iudicio sancta Synodus relinquit.*

Invalidè dispensatur in denuntiationibus sine justa causa.

Quae utique verba arbitrium prudentiale & ratione regulatum important, ut bene docet Gutierrez lib. 1. qq. Canon. c. 19. n. 7. dicens: Praeterea: quamvis Concilium hoc relinquat iudicio & prudentiae Ordinarii, nihilominus haec prudentia atque iudicium, arbitrium boni viri significat. Et n. 12. sic ait: Poterit igitur Episcopus ex aliqua ratione justa, sibi tantum cognita, praedictas denuntiationes remittere, & ita sit saepissimè.

119. Probatio de sumpta ex verbis Trid. Gutierrez.

Caveat

Caveat tamen omnino, ne sine aliqua iusta causa id faciat, etiam si suo arbitrio id sit commissum; quandoquidem, ut prædicebamus, de arbitrio boni viri intelligitur, atque idem iure, ratione & æquitate hac in re uti debeat: & præterea hoc significant verba illa: *Nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit &c.*

Aliàs enim, si ad libitum, absolute, & sine causa id facere posset, non esset arbitrium nec iudicium juris, ratione regulatum, sed potius libera voluntas; & frustra diceret Concilium: *Nisi Ordinarius ipse &c.* Præterea; non esset bona prudentia, nec iudicium ratione regulatum, remittere absque ulla causa prædictas monitiones, cum tamen Concilium prudentiæ & iudicio Ordinarii hoc relinquit: significant profectò verba hæc atque aperte insinuant, ratione uti debere in hoc Ordinarium, aliàs non esset opus ejus prudentia, sed tantum liberæ voluntati relinqueret sufficeret.

120. *Peccat dispensans sine causa,*
Causa igitur rationabilis movere debet Ordinarium, ut hoc faciat, aliàs peccabit, quamvis Matrimonium teneat. Sæpe enim remissionem harum denuntiationum à contrahere volentibus petitur, ut impedimentum forsan aliquod existens non detegatur, impediens Matrimonium contrahendum, non tamen dirimens jam contractum; nempe aliorum sponsaliorum de futuro, voti simplicis castitatis & similia. Hoc namque ipsi occultant Ordinario, commentitiam aliquam causam eidem præ oculis adducunt, ut eum ad remissionem præfatam invitent atque inducant Huculque Gutierrez. Quem sequitur Sanchez supra disp. 8. n. 1.

121. *Idque gravius. Vnde etiam contrahentes eam dispensatione utendo. Sanchez.*
Et exinde infert n. 2. Episcopum dispensantem absque legitima causa, peccare lethaliter; quia est materia gravis. Addo ego; etiam lethaliter peccare sic contrahentes, dummodo probè sciant, Episcopum sine causa dispensasse; estò & ipsi dispensationem non petissent; quia dispensatio, sicut dixi, non solum est illicita, sed etiam invalida; atque aded contrahunt perinde, ac si non foret dispensatum. Alioquin si valeret dispensatio, jam non peccarent eam utendo, tametsi peccassent, eam scienter impetrando.

122. *Quid si valens dispensatio? Non peccant eam utendo.*
Nam in primis, non peccant contra legem; quia supponitur obligatio ablata per validam dispensationem; nec etiam contra obedientiam, quoniam non agunt contra voluntatem Superioris, ut patet; sed neque peccant, cooperando peccato Superioris, puta, illicitæ dispensationi; quippe hæc, quanta quanta est, præcedit Matrimonium, quod omittis denuntiationibus contrahitur. In quo ergo, sive contra quam legem sic contrahentes peccarent?

An fortè, quia discordant à toto in tali

opere? Sed etiam discordantia est in oblatione, ut supponitur; adedque non apparet unde oriatur obligatio ad uniformitatem opere, cum sit difformitas in obligatione.

Deinde quaero, cupis speciei foret illa licita? Non iniustitia, sicut est in Superioribus huic enim ex officio incumbit procurandum uniformitatem, non autem contrarium. Neque etiam contra charitatem, sed solummodo scandalo, ut patet. Quamvis ergo Ordinarius peccet, non revocando dispensationem, cum possit illam revocare, & ex officio neatur; haud equidem peccat contrahentes non renuntiando dispensationi; quia non possent id facere, non tamen ex officio renuntent. Licet ergo peccassent, peccatum dispensationem sine causa, non tamen teneantur continuare illud peccatum, nec illam dispensationem; cum, ut dictum est, non teneant, non teneantur tamen illam dispensationem renuntiare.

Dico ergo rursum (quamvis in huiusmodi & aliis Auctoribus id non tenent) dispensationem in casu proposito non licitam esse illicitam, sed etiam in validam, quia licita in lege Superioris sine iusta causa, licet contrahentes nequeunt eam uti.

Si obijciatur: in generali concessione potestatis dispensandi, censetur inclusa potestas dispensandi sine causa; sic enim qui dispensat in præcepto jejuniis, censetur dispensare etiam in illis circumstantiis, in quibus alter peccat, v. g. comedendo cibos insanitios. Ergo similiter qui dat licentiam licentiam dispensandi, etiam dat licentiam dispensandi sine causa.

Respondetur (quodquid sit de illo exemplo, quod fortè potest negari, ut Reg. 8. de Reg. juris in 6. In genere alii concessione veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter cessurus) neg. Consequentiam. Dicitur disparitatis: quia in casu concessione peccatum dispensantis sine iusta causa non retur Superiori, qui dedisset potestatem talem actum illicitum; non censetur Superior velle peccare, nisi id expressè stet; at verò in alio exemplo non impetratur peccatum Superiori dispensanti; quia ipse ille, quatenus fit ex dispensatione Superioris, non est illicitus; sed ex alta circumstantia, in qua non potest, & per consequens non censetur Superior velle dispensare. Ita verò in casu nostro actus foret illicitus, propterea quatenus procedit ex concessione Superioris; nam seclusà illa concessione, nihil non posset dispensare. In exemplo autem jejuniis, posset quis comedere cibos insanitios, tametsi Superior non dispensasset in jejuniis.

Unde peccatum, quod hic committitur, non est contra præceptum Ecclesiæ; sed contra

B O
Sac
part
L A

contra propriam charitatem, ex mera malitia comedentis conjunctum sumptioni secundæ refectionis, in qua Superior dispensavit. Ac proinde illud peccatum nullatenus debet imputari dispensanti. Porro in casu nostro, peccatum, quod committitur, directè opponitur præcepto dispensationis, adedque concedens potestatem dispensandi, non censetur velle dare potestatem ad talem dispensationem.

116. Quod magis verum est in mea sententia, quæ docet, dispensationem sine justa causa, etiam in lege propria, aut inferioris, esse invalidam; adedque dans potestatem dispensandi, non censetur dare potestatem dispensandi sine justa causa, cum nec ipse eam habeat. Quippe dispensatio sine justa causa, non est dispensatio propriè loquendo, sed potius dissipatio, juxta illud D. Ber. l. 3. de Consider. c. 4. *Cum nihil horum est (enumeraverat causas justas) non planè dispensatio, sed crudelis dissipatio est.*

Nec potest esse dubium de hac veritate in casu proposito: nam Concilium, ut ostendimus ex ejus verbis, non concedit Ordinario potestatem remittendi denuntiationes, nisi ex justa causa; cum autem aliud non habeat potestatem remittendi, sequitur, remissionem aliter factam, non solum esse illicitam, sed etiam invalidam.

117. Major difficultas est: an ad valorem requiratur cognitio justæ causæ. Duplex autem potest esse cognitio; alia judicialis, id est, ut secundum ordinem juris de illa inquiretur, & ea probetur; alia extrajudicialis, id est, cognitio causæ, quæ in re sufficiens sit, quacumque viâ seu diligentia adhibita.

Profectò dispensationem posse esse validam, sine causæ cognitione, dummodò reverà justa causa subsit, probari videtur ex eo; quod, neque ex natura rei, neque ex jure positivo, plus requiratur ad validam dispensationem, quam potestas dispensantis, voluntas dispensandi, & justitia causæ. Hæc autem tria possunt esse sine causæ cognitione; ergo potest dispensatio esse valida sine causæ cognitione. Atque hanc sententiam docet Sanchez lib. 8. disp. 17. n. 11. tanquam probabilior.

118. Nec obstat locus Tridentini seff. 25. de Reform. c. 18. ibi: *Quapropter sciant universi, sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit indistinctè observandos. Quod si argens justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse, id causâ cognita, ac summa maturitate, atque gratis a quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; aliterque facta dispensatio, subreptitia censetur.*

Hic, inquam, locus non obstat; quia, ut benè notat Sanchez sup. æquè loquitur de Papa ac de inferioribus, cum tamen confter, dispensationem Papæ in jure humano absque causæ cognitione, validam esse. Loquitur ergo Concilium quoad fori externi præsumptionem, & ided dicit: *Subreptitia censetur.* Et non dicit, esse verè eam subreptitiam, sed præsumi impetratam per subreptionem. Hæc ille.

Ratio est: quia talis dispensatio saltem illicita est; non præsumitur autem peccatum Superioris. Et ided non præsumitur voluisse dispensare sine cognitione causæ. Ubi autem non est voluntas dispensandi, patet, quod non valeat dispensatio. Et idem dici potest, si dispensatio non fuerit gratis facta; videlicet, quàmvis à parte rei in foro conscientiæ possit esse valida, tamen in foro externo præsumi debere subreptitiam, defectu voluntatis dispensandi; qui præsumitur, ne alioquin præsumatur peccatum.

Monet ergo ibi Tridentinum Superiorem dispensantem, ut rectè & sine peccato fungatur officio suo; cum aliàs, dispensando sine cognitione causæ, exponat se periculo malè dispensandi, & consequenter peccandi; non autem præscribit formam substantialem, sine qua actus in conscientia non valeat; quia, sicut dictum est ex Sanchio, loquitur Concilium de dispensatione etiam Pontificia; quam tamen sine cognitione causæ factam, & factam non gratis, sed pro pretio, constat in foro conscientiæ esse validam. Requiritur ergo ista, tum ad evitandum peccatum, tum ad probandam iustitiam dispensationis in foro externo.

Alioqui sicuti valet lex temerè indicta, si reverà causa boni communis subsit, & valet electio sine examine causæ, si à parte rei electus erat dignus; ita etiam, per se loquendo, videtur valere dispensatio sine cognitione justæ causæ, si reverà justa causa subsit; tunc quippe habetur finis juris seu dispensationis, scilicet justitia causæ, quod videtur sufficere, ut valeat, quousque à Superiore revocetur; sicuti posset revocari, si Superior veller.

Atque ex his patet; quare potius censetur data potestas dispensandi, sive à Deo, sive ab hominibus, absque cognitione causæ, quàm sine causa; quàmvis enim in utroque casu dispensans peccet; equidem in uno casu obtinetur finis juris, in alio non; id est; in uno casu est justa dispensatio, qualis censetur commissa, quàmvis per accidens ex malitia dispensantis adjungatur peccatum; in alio autem casu non est justa dispensatio, sed potius dissipatio, quæ non censetur commissa; quia meritò committenti imputaretur, quoniam ex objecto suo mala est; dispensatio.

E e e e

Diluitur.

129.

Talis dispensatio præsumitur subreptitia.

Explicatur Conc. Triid.

130.

Probatur à simili valere dispensationem valere.

Cur potius

detur potestas dispensandi sine cognitione causæ, quàm sine causa.

penfatio autem ex iusta causa, sed ignorata, ex objecto suo bona.

131. In aliquo casu dispensatio sine cognitione causa est invalida, ex Sanchez.

Dixi consulto: Per se loquendo videtur valere dispensatio; quia oppositum verum est, quando per jus aliquod particulare expressè requiritur cognitio, tanquam forma dispensationis, seu conditio propriè dicta; v. g. si in litteris Pontificiis, quibus mandatur executio alicujus dispensationis, dicatur: *Dispensa, si per diligentem examinationem inveneris ita esse*, aut, *preces veritate nisi*: tunc quippe videtur non fore validam executionem dispensationis, quamvis preces sint in se veræ, si Confessarius, non cognitâ sibi earum veritate, dispenfet. Ita docet Sanchez lib. 8. disp. 34. n. 26.

C. 2. de Rescriptis.

Secus foret, si solum diceretur: *Dispensa, si preces veritate nitantur*. Ratio disparitatis: quia hæc clausula jure communi intelligitur, ut patet ex cap. 2. de Rescriptis, ibi: *In ejusmodi litteris intelligenda est hæc clausula: Si preces veritate nitantur, etiam si non apponatur*. Expressio autem ejus, quod tacitè inest, eo modo, quo inest, nec formam nec conditionem importat.

132. Expressio ejus quod tacitè inest, nihil operatur, ex l. 3. ff. de Legatis I.

Proinde sicuti dum non exprimitur, valet dispensatio sine cognitione veritatis, si reverâ preces veritate nitantur, ita quoque dum exprimitur; nam expressio ejus, quod tacitè inest, nihil operatur; arg. l. 3. ff. de Legatis I. *Hæc verba testatoris: Quisquis mihi ex suprascriptis hæres erit, aut, si hæres erit Sejus, vel, si hæreditatem adierit, subjectum legatium, vel fidei commissum, non faciunt conditionale*. At verò in priori casu, cum alio modo expressio fiat, quam jure inerat, clausula illa inducit formam & conditionem. Jure enim tantum inest: *Si preces veritate nitantur*; at in casu illo additur: *Si per diligentem examinationem inveneris ita esse, vel, preces veritate nisi*.

Dispensatio Ordinarii in hamis sine cognitione causa non valet.

Sed quorsum hæc omnia? Ut intelligamus, dispensationem Ordinarii in denuntiationibus sine cognitione justæ causæ, non solum esse illicitam, sed etiam invalidam, quippe judicium prudentiæ hic exprimitur, quod de jure non inerat; adeoque videtur clausula illa: *Quod illius prudentiæ & judicio &c. inducere formam & conditionem, & per consequens non valere dispensationem, Nisi Ordinarius prudenter judicet, subesse causam sufficientem dispensandi; hoc autem non potest judicare, nisi causam cognoscat. Nunquid judicialiter? Patet, quod non.*

133. Non requiritur cognitio judicialis. Sanchez.

Et idè dicimus cum Sanchez lib. 3. disp. 8. n. 4. probabilis non requiri, etiam ad licitam dispensationem, cognitionem causæ judicialem, sed satis esse, si extrajudicialiter Ordinarius informetur, certiorque fiat de causis; sic quippe informatus & certioratus, poterit prudenter judicare, hic & nunc expedire, ut prædictæ denuntiationes remit-

tantur; aliud autem non requiritur à Concilio, ut patet ex illis verbis: *Nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur* (sive ob suspensionem malitiosi impedimenti, sive ob aliam rationabilem causam) quod illius prudentiæ & judicio (seu conscientiæ; & judicium eam conscientiam idem sunt, scilicet mentis dictamen) sancta Synodus relinquit.

Sed quoties aliquid committitur conscientiæ & prudentiæ alicujus, non est necessaria probatio judicialis; arg. cap. 1. de Voto, ibi: *Quod conscientie vestrae ducem relinquendum*, Ubi Gloss. verb. *Conscientie vestrae*, citat multa jura ad hoc propozita. Et inter alia cap. *Nisi cum priore*, de Renunt. in fine, ibi: *Quia vero in populo credendum licentiam infirmitatis: ribi si daturus est, cedere oporteat: si propter aliquam causam & honestam in hujusmodi propozitionibus, de licentia nostra cedat &c.*

Adde cap. *Statutum*, de *Beneficiis* ibi: *Assessorem autem, ut quoniam dicitur faciunt fraudulenter, nisi eo iudice, qui conscientiam relinquitur ejusdem, sine quacumque adjungat*. Ubi Gloss. verb. *Relinquitur*, loquitur: *Per hoc verbum creditur quod per non possit referre questionem iudicis delegati, saltem discendo, quod assessore negat. Cum enim hoc conscientiam relinquitur ipsius, esse sicut dicitur hic, & nullus alius est iudex vel cognator.*

Quam Glossam approbat Philippus Francus, ibidem n. 6. hæc habet: *Ubi cum* que aliquid committitur conscientiæ alicujus, non est necessaria alia probatio judicialis, cum sufficiat probationem concludere solijudici, ex quo committitur conscientialis. Undè potest delegatus respectum expedire, prout sua conscientia dicitur.

Et Lapsus c. 2. de Juram. calum. in legatione 61. paulo post principia verba. *Item pro hac parte est, licet in aliqua causa committitur alicuius conscientiæ tuæ relinquitur, vel, remaneat in potestate viri, nec requiritur cause cognitio, sed est simpliciter, & de plano, & extrajudicialiter informare se.*

Cum ergo Tridentinum remissa prudentiæ & judicio Ordinarii, an expediat in denuntiationibus dispensare, non expeditur judicialis probatio causæ, sed tantum privatim Ordinarius informari de causis. Et ita expressè videtur tenere Gonetius sup. in principio n. 12. Poterit igitur Episcopus ex aliqua ratione iusta, si sit tantum cognita, prædictas renuntiationes remittere, & ita sic sæpissimè. Ex in fine ejusdem n. sic ait. Ita ipse, tanquam Ordinarius

Bibliotheca
Sacra
Paderborn

vitantis, nunquam remissi prædictas denuntiationes sine causa, sed cum aliqua rationabili allegata & testibus probata; nempe ea, quæ exprimitur à Concilio; vel alia iusta & rationabili in scriptis, & aliquando verbo. Hæc ille.

137. Porro cognitio oretenus accepta non est cognitio judicialis, quæ comparatur per citationem, & examen cum juramento, & scriptionem notarii, quæque à Plerisque negatur, in casu proposito esse necessaria; Nonnullis oppositum affirmantibus.

138. Primò; quia ubi lex aliquid faciendum ex causa præscribit, illa probanda est. Sed hoc intelligendum est, juxta Sanchium sup. num. 7. & Pontium lib. 5. c. 32. num. 5. nisi committatur arbitrio & conscientiæ judicis: ubi autem sic committitur, prout fit in præsentis casu, quàmvis necessaria causa sit, & ut ea nota sit dispensanti; non tamen est necessarium, ut ea judicialiter, siue cum forma & strepitu judiciali probetur.

Secundò probatur ex definitione dispensationis, quam tradit Gloss. in §. Nisi rigor, post cap. Requiritis, l. q. 7. Dispensatio est juris communis relaxatio, facta cum causæ cognitione ab eo, qui jus habet dispensandi.

139. Respondet Sanchez lib. 8. disp. 17. num. 11. hanc definitionem comprehendere, non solum, quæ de dispensationis essentia sunt; sed ea quoque, quæ desiderantur, ut sit licita. Deindè: per cognitionem causæ intelligi potest etiam cognitio extrajudicialis; hic autem quæritur, an requiratur cognitio judicialis, quod nullatenus probatur ex illa definitione, ut patet.

Nec obstat Tridentinum sess. 14. cap. 7. de Refor. ibi: Committatur (dispensatio) loci Ordinario, aut ex causa Metropolitano seu viciniori Episcopo, qui non nisi causâ cognitâ, & probatis precibus ac narratis, nec aliter dispensare possit. Ut nec alius locus Tridentini, supra allegatus ex sess. 25. de Reform. cap. 18. ibi: Sciant universi, &c. quia hic, solum requiritur causæ cognitio: at ea cognitio satis est, ut sit extrajudicialis: ibi autem loquitur Tridentinum de speciali dispensatione in irregularitate homicidii, ad quam postulat, ut præcedat probatio precum: undè potius indè sumitur argumentum, in nostro casu non requiri, cum Tridentinum id non postulet, sed totum relinquat judicio seu conscientiæ Ordinarii.

140. Probant 3. quia hæc dispensatio est pro utroque foro; ergo petit informationem causæ pro foro externo; aliàs non distaret inter eam, & dispensationem pro solo conscientiæ foro, cum hæc etiam occultam causæ cognitionem petat.

Respondet Sanchez lib. 3. disp. 8. num. 7. satis esse pro utroque foro, ut præcedat informatio extrajudicialis, cum Tridentinum id remittat arbitrio & prudentiæ Ordinarii: & adhuc longè distat à dispensatione pro solo foro conscientiæ: nam in hac nullus testis recipitur, sed creditur penitenti: at in dispensationibus denuntiationum, cum pro utroque foro sint, recipiuntur testes; quàmvis non in figura & forma judicii, sed solum ad informandam Ordinarii conscientiam.

Tandem probant Adversarii suam sententiam ex lege: Cum hi, ff. de Transactio. ubi in principio sic dicitur: Soler igitur Prætor intervenire, & inter consentientes arbitrari, an transactio, vel quæ admitti debeat; ac proindè causa transactionis committitur arbitrio Prætoris, & tamen §. 8. ita legitur: Vult igitur ratio apud Prætores de istis quæri: in primis de causa transactionis, dein de modo, tertio de persona transigentium. Hæc autem causæ cognitio, ut docet Menochius de Arbitrariis lib. 1. q. 19. num. 3. 4. & 5. versatur in citatione adhibenda, & litigantium jure exaudiendo, & ordine judicario observando. Ergo similiter in nostro casu.

Respondet Sanchez sup. id speciale esse in eo casu, quia lex ipsa formam judici præscripsit procedendi in alimentorum transactione; in nostro autem casu nulla forma præscribitur, ut constat ex verbis Tridentini, sed simpliciter relinquitur remissio denuntiationum prudentiæ & judicio Ordinarii; ergo nec nos formam judicialem præscribamus.

Et ita nobiscum sentit Averfa q. 7. sect. 2. ibi: Utque rectè & prudenter hæc dispensatio concedatur, debet quidem Superior seriò dispicere, an iusta causa subsit, & ne fraus aliqua lateat. Non tamen oportet, ut judiciali modo & formâ exigat probationem causæ, & pronuntiet sententiam; sed satis erit, si privato & extrajudiciali modo in sua conscientia informetur ac certioretur de veritate & sufficientia causæ. Concilium enim hoc relinquit prudentiæ & judicio ipsius Ordinarii, quare non requirit formam & strepitum judicialem.

Itaque necesse non erit procedere per citationem & examen cum juramento, & scriptionem Notarii. Sed poterit Prælatus hoc vel alio modo sibi viso sufficienti procedere. Studere tamen debet aliundè informari, ne fortè aliquod adsit impedimentum inter eos, qui contrahere cupiunt, adhibens aliam diligentiam vice denuntiationum, ne imminet periculum nullitatis in Matrimonio. Hæc ille.

E e e e 2

Ex

141. Ultima probatio ex l. 8. ff. de Transactio.

Resp. Sanchez.

142. Averfa amplectitur sententiam Sanchez.

143.
Dispensatio
in banis
potest fieri
extra Dia-
cesim;
esto etiam
requireretur
causa cog-
nitio judic-
ialis, secundū
Sanchez.

L. un. ff. de
Offic.
Conf.

144.
Iuste causa
dispensandi.
Prima.

Sanchez.
Aversa.

145.
Secunda.

Ex quibus inferitur: hanc dispensationem in denuntiationibus posse fieri extra Diocesim; quia est actus jurisdictionis voluntariae, cum ad eam non requiratur strepitus sive cognitio causae judicialis.

Immo (ut notat Sanchez sup. n. 6.) quamvis exigeretur causae cognitio judicialis, ut lite suborta circa Matrimonium, vel circa dispensationem, licet ea causae cognitio debeat fieri intra Diocesim, tanquam actus jurisdictionis contentiosae, ea tamen facta intra, posset dispensatio fieri extra. Quia cum hic actus dispensationis, sit voluntariae jurisdictionis, etsi intermedia fuerint contentiosae, retinet suam naturam, & ita potest fieri extra Diocesim, juxta doctrinam Baldi l. unica in principio. n. 11. fine, vers. ultimo, Nota, ff. de Offic. Consul. ubi haec dicit: *Quando in causa voluntariae jurisdictionis, emergit aliqua causae cognitio & probatio, talis causa excipitur quasi contentiosae jurisdictionis in probatione & ventilatione, sed in Decreti interpositione suam retinet naturam.* Sed haec satis de cognitione causae.

Sequitur ut ipsas causas exprimamus, quas DD. judicant esse justas, ad omittendas seu remittendas denuntiationes. Atque in primis suspensionem probabilem malitiosi impedimenti expressit ipsum Tridentinum, ut supra vidimus; tanquam principale quoddam exemplum, vel potius tanquam causam per se sufficientem, quando de ea certò constat, absque ulteriori dispensatione Ordinarii, ut supra annotavimus; non excludens propterea alias rationabiles causas, quae licet non sufficiant, ut lex per se ipsam cesset; sufficiunt tamen, ut Ordinarius in lege dispense; prout contingit in aliis legibus Ecclesiasticis, quae aliquando cessant sine aliquo recurso ad Legislatorem seu Ecclesiam; quando nimirum finis legis cessat contrarie, id est, observantia legis est peccaminosa, aut nimis difficilis; aliquando autem requirunt recursum ad Superiorem, sive ejus dispensationem ex aliqua rationabili causa, de se insufficienti, ad intrinsicam legis cessationem; sufficienti autem, accedente voluntate Superioris, seu ejus, qui habet potestatem in ea lege dispensandi. Patet in praecipuis jejuniis, dierum festorum & similibus.

Sic ergo impraesentiarum plures hujusmodi causae à DD. assignantur, ut videre poteris apud Sanchium sup. disp. 9. per totam; ego breviter eas hic transcribam ex Aversa sup. §. *Plures*; sic ergo ait hic Auctor:

Plures hujusmodi causae solent à DD. assignari. Utpote, quando concubinari in mortis periculo constituti vellent contrahere, sive ut consulant suae salutem, sive ad

legitimandam prolem. Aut quando alter reputati conjuges, vellent contrahere, ut vellent evitare publicam infamiam, aut fieri judicium.

Item, quodcumque aliqui ex publicis denuntiationibus, aut ex dilatione temporum, timerent sibi aliquod grave damnum, aut molestiam, vel amissionem commodi, sive sibi, sive suis contraherent. Aut timeretur, ne alter eorum mutaret voluntatem, dum tamen valde interesset, ut trahi tale Matrimonium.

Rursus, quando instaret tempus ad ritum aut Quadragesimam, quo non possent benedici nuptiae, & instaret aliquod periculum, si expectari deberet totum tempus ad perficiendum & consummandum Matrimonium. Quamvis enim non esse grave peccatum consummare Matrimonium ante hanc solemnem benedictionem, tamen ob convenientiam procurandi, ut praemittatur benedictio, aut confirmationem, & potius praetermittatur denuntiatio ante contractum.

Insuper, quando sponsi nuptiales, aut nuptiales, si essent ratiōnes, aut valde dispares, aut alia simili ratione. Et quando magni Principes vellent inter se contrahere, quibus debetur magis reverentia: & quorum proinde qualitates & impedimenta, si adessent, essent satis nociva.

Ac demum addunt Aliqui, quod docent, quae aliunde jam probe constaret, nullum esse periculum illius impedimenti, sed quae detegenda fieri debent denuntiationes. Haec tamen sola causa non est recipienda, nisi concurrat aliqua alia ex praedictis. Hactenus Aversa.

Sed hanc solam causam esse recipiendam, docet ultima pars Conclusionis, ubi strae cum Sanchio sup. disp. 9. n. 7. ubi quos ipse ibi citat. Quam etiam sententiam amplectitur Dicastillo sup. disp. 7. n. 1. Alios praeterea citans, & inter ceteros, rez cap. 37. n. 34. & 35. ubi tamen de hac sententia nullatenus tractat, nec verbum habet, quod illi sententiae saveat. Fortè est error typographi & esse debet cap. 57. n. 1. ubi tamen refert sententiam Sanchii, neque eam recipi probat.

Citat etiam Coninck disp. 27. n. 57. ubi in fine sic ait: Octavo, quæritur notitia sponsoforum commoditas, quando nullum est periculum occulti impedimenti. Et in videtur insinuare, minime sufficere, quod nullum sit periculum occulti impedimenti, ut vult Aversa sup. cum tamen Dicastillo doceat cum Sanchio, ut si etiam in aliis (praeter Magnates) contingat satis nocivum & moraliter certum esse, nullum esse impedimentum, sufficiens sit causa dispensandi.

sandi. Hoc non videtur, docere Coninck, qui præterea requirit notabilem sponforum commoditatem.

Adducit etiam Sanchez pro sua sententia Navarrum Summâ latinâ, cap. 16. n. 36. ubi in fine sic ait: Justa autem causa id faciendi (id est, clandestinè contrahendi) visa est Cajetano, quando cessant omnia inconvenientia, ad quæ vitanda, jure vetantur contrahi clandestina Matrimonia. Ubi non loquitur Navarrus de dispensatione, sed de cessatione legis intrinseca, ex defectu debiti finis.

Sed nunquid Navarrus approbat sententiam Cajetani? Attende, quid dicat n. 37. Contra quem (Cajetanum) facit doctrina ejusdem; nempe quod lex non definit obligare subditos ad id, quod præcipit, etiam si absque illo habeatur finis, in quem id præcipit: esto quod responderi posset, aliud esse dicere, quod lex præcipiens aliquid ob aliqua inconvenientia, illis cessantibus non obligat, quod dicit Cajetanus, & antea dixit Panormitanus; & aliud dicere, id, quod in aliquem bonum finem præcipitur, cessare, si finis ille aliâ viâ habeatur, quod ipsemet ait, & nos etiam tradidimus. Hæc ille.

Et continuo atrexit justas causas omit-tendi denuntiationes, dicens: Justa proculdubio tamen esset causa, quam ipse ibidem exprimit, scilicet contraxisse antea Matrimonium publicè, sed invalidè ob aliquod impedimentum: habitâ enim dispensatione ad id convenienti (scilicet super impedimento) possunt clandestinè contrahere; neque ob id in aliquas penas incidunt: quæ res quotidiana est, & in sacro penitentiarie Prætorio probata; quatenus etiam post Concil. Tridentinum, qui publicè semel contraxerunt, tenentur denuò contrahere ob dispensationem novè obtentam quoad forum conscientie tantum. Justa item est causa Minoris nubendi clandestinè alicui, sibi multum convenienti, quando prospicit, se à suo Curatore traditum iri nupti alicui parum convenienti.

Nos quoque respondimus, in nullas censuras vel alias penas incidisse Confessarium & testes, qui curaverunt, ut quidam, gladio graviter ictus, & jamjam moriturus, duce-ret in uxorem concubinam suam, ex qua liberos susceperat, quò illos faceret legitimos, & quoad transcendendum ex hoc sæculo, iter melius adornaret. Uique adhuc Navarrus.

Ubi nullam facit mentionem Ordinarii, aut dispensationis ejus in denuntiationibus, ut proinde videatur hic docere, dictas causas per se sufficere absque dispensatione Ordinarii, de quo statim latius. Ergo Na-

varrus ait, ut loquitur Sanchez supra, esse justam dispensandi causam, dum cessant omnia inconvenientia, ob quæ vitanda denuntiationes fiunt; non video, quomodo id ex verbis istis, in quibus, nulla fit mentio dispensationis in denuntiationibus, ritè colligatur.

Sed quæ ratio sententiæ Sanchii, & non-
151. *Probatur ex doctrina.*
stræ Conclusionis? Quia non est alia causa, ob quam possit dispensari cum Magnatibus, nisi quòd horum Matrimonia sint valdè publica, sintque ipsi valdè noti; quare si aliquod impedimentum inter eos esset, statim sciretur. Et tamen communiter admittitur (quidquid dicat Segura 2. p. directorii c. 16. n. 7.) cum Magnatibus posse dispensari, ut & ipse Aversa admittit.

Planè, reponit quispiam, admittit, sed non ideò solùm, quia in ipsis cessat finis legis negativè; verùm etiam, quia ipsis debetur major reverentia, quàm hominibus plebeis.

Respondeo: denuntiationes nullatenus officere majori reverentiæ ipsis debita, si-
152. *Denuntiationes non efficiunt reverentia debita Magnatibus.*
cuti etiam, quòd contrahant coram Parocho & testibus; sed quia debetur ipsis major reverentia, hinc fit, ut impedimenta si adessent, essent magis nota, ut significat Aversa sup. ibi: *Quibus debetur major reverentia; & quorum proinde* (id est, quia major eis debetur reverentia) *qualitates & impedimenta si adessent, essent satis nota.* Ergo tota causa dispensandi hic est, non debitum majoris reverentiæ; sed quia impedimenta, si adessent, satis nota essent.

Itaque, cessante fine legis in casu particulari solùm negativè, quamvis non statim lex seipsa cesset; tamen videtur, quòd illa cessatio sit causa sufficiens, ut Superior possit in tali lege dispensare.

Oppositum docet Suarius de LL. lib. 6. c. 18. n. 24. ibi: Prius ergo genus causæ sine dubio est maximè proprium, in quo principaliter debet attendi, an ratio legis saltem negativè cessaverit in tali persona; nam si cessat, licet per se non sufficiat, ut lex non obliget, nec etiam ut per dispensationem tollatur, si nulla alia ratio suppetat; tamen suppositâ illâ cessatione causæ finalis legis in particulari, quælibet ratio adjuncta utilitatis, vel pietatis, etiam si nimis gravis non sit, sufficere poterit ad honestandam dispensationem. Hæc ille. Sed undè probatur, quòd illa cessatio negativa non sit causa sufficiens, ut per dispensationem lex tollatur?

Probatur, inquis, ex Sanchez sup. n. 20. ubi ait: In omnibus autem casibus, in quibus dispensatur, ne denuntiationes præmittantur Matrimonio, debet Ordinarius informari, an aliqua impedimenta subsint inter contrahentes, ne periculo exponatur
154. *Probatur ex Sanchio.*
Eeeee 3 im-

151. Probatur ex doctrina.

Aversa.

152. Denuntiationes non efficiunt reverentia debita Magnatibus.

Cessatio finis legis videtur causa sufficiens dispensandi.

153. Oppositum docet Suarez.

154. Probatur ex Sanchio.

impeditos conjungendi. Hæc ille. Ergo nunquam remittuntur denuntiationes sine hac causa; ergo frustra disputatur de aliis causis.

Rejicitur probatio.

Respondeo: non frustra disputatur de aliis causis, quia licet absque illis possit Ordinarius dispensare, tamen non tenetur; si cûti aliquando tenetur concurrentibus aliis causis, ut statim videbimus. Præterea; ex sola illa causa, quod non sit periculum ullius impedimenti, non solet Ordinarius dispensare, tamen si possit, si veller; & ideo bene facimus disputando de aliis causis, quibus concurrentibus facilius dispensatur, & solet dispensari. Denique; concurrentibus aliis causis, fortè possit Ordinarius dispensare cum aliquo periculo impedimenti satis remoto, cum quo tamen non possit dispensare cessantibus aliis causis; quia tunc nulla est ratio exponendi contrahentes illi periculo, quamvis satis remoto.

155. Qua sint causæ, ex quibus tenetur Ordinarius dispensare. An quoties adest ista causa. Affirmant aliqui, ex c. 28. dist. 50.

Rogas, quæ sint justæ causæ, quibus concurrentibus non solum possit, sed etiam teneatur Ordinarius dispensare? Aliqui apud Sanchez sup. disp. 10. n. 2. affirmant, teneatur Prælatum dispensare sub peccati poena, quoties adest causa justa dispensandi. Et probant ex cap. Domino sancto, dist. 50. ibi: Ergo ita est determinanda sententia, ut necesse sit illos restaurari in locum honoris, qui per penitentiam reconciliationem recepisse mereantur divinæ pietatis.

Ubi Gloss. verb. Necessè, ait: Ex hoc verbo: Necessè, & ex illo verbo: Præcipiunt, quod supra ponitur; patet, dispensationem quandoque esse debitam, ut supra eadem, Ut constitueretur. Et sic patet, quod Episcopus peccat, si non dispensat, ubi patet ratio dispensandi, ut 34. dist. Fraternitatis, arg. 2. q. 5. Quanto. Ubi sic lego in fine: Sicut in contumacia persistentibus, severos nos esse convenit, sic iterum humilitatis & penitentibus negare locum veniæ non debemus. Et propterea hæc Glossa citatur à Sanchio pro illa sententia, quam etiam plures alii Auctores docent, qui ibidem adducuntur.

156. Probatio ex ratione.

Probatur autem hæc ratio: quia dispensatio existente justa causa est debita ex justitia distributiva: est enim bonum quoddam publicum, ad bonum subditorum ordinatum, cujus Prælatum est quasi distributor; ergo ex justitia distributiva tenetur illis distribuere, secundum merita causæ uniuscujusque subditi; si ergo causâ justâ existente non dispenset, peccabit adversus justitiam distributivam, ac iniquus distributor. Imò erit acceptor personarum, si, existentibus eisdem causis, cum uno dispenset, alteri autem denegat dispensationem.

157.

His tamen non obstantibus opposita sententia, videlicet existente justâ causâ non

semper esse debitam dispensationem, quandoque esse debitam; quandoque adhæret Sanchez sup. n. 3. cum aliis citat. Probatur; quia in jure aliquando datur gratia, cap. Licet canon. 14. de Rescriptis in 6. in fine: Super residentia vero, (de Rescriptis) mittitur) faciendâ, possit Ordinarius dispensationis ad tempus facere, prout rationabilis id exposcit. Et cap. Dicitur in q. 7. in fine: Dispensationis enim gratia dicitur, eget negotium multum. Item cap. Licet Sedis, 9. de Clerico excom. ibi: Si forte ignorantia crassa & supervacua fuerit, propter quod dispensationis gratia Ergo dispensatio non semper est debita.

Probatur 2. quia, Non quidam restat permittitur, id subjicitur jura non est, leg. 40 ff. de Judiciis. Quod tenetur per Glossa cap. Consultat, 24. de Officio verborum. Gratiam, dicens: Etenim quando datur judici circa judicium, ut per se tenetur tunc in præjudicium alterius, & quando iudex l. 1. ff. de Arbitr. dicitur, si quis ex litigatoribus. Nonnulli quidam iudicis potestati permittitur, ut processu subiciatur.

Probatur 3. ex cap. Postquam, 17. de Clerico excom. ibi: Nisi forsitan eorum casus misericorditer dispensatum. Et loquitur tenetur, quando est justa causa, aliis esse dispensationem ergo dispensatio ex justa causa non semper est debita, sed aliquando est gratia de misericordia. Ita argumentatur Sanchez supra, pro hac sententia.

Eamque inquit Glossa cap. Dispensationes, 16. 1. q. 7. verb. Debita, dicens: La est, & jure communi, quod omnibus equaliter debetur. & ita dispensatio non est, ut 2. q. 1. Et ratione. Quandoque tamen dispensatio debetur, ut 50. dist. Ut constitueretur. Et Glossa Exigunt, ead. verb. Causa, sic ait: Hic sit rigor, & ibi misericordia, quia iudex sequi misericordiam, quodammodo extra de Sortileg. c. 2. & C. de Jural. & sic jam videtur, quod dispensatio debetur, quia præceptum misericordie omnibus commune, ut 86. dist. Non satis, & tenetur misericordiam vetari, fugienda est, ut 50. dist. Ponderet, in fine: Quod concedo, quod tamen que sit debita: & iudex peccat, si non dispensat.

Idem docet Felinus in cap. Ad Clericum, 4. de Judiciis, §. De adulteris vero & de criminibus, quæ sunt minora, potest Episcopus cum Clericis post peractam penitentiam dispensare. Utrum autem (interrogat dictus Auctor n. 15.) Episcopus teneatur ad dispensandum? Dicit hic textus: Potest: quod tenetur, quod non tenetur. Sed Moderna tenent allegant Bar. in l. 2. de Jur. om. jud. ubi ibi

B O
Sac
par
LA

cit, quod ubi iudex debet impertiri officium, si misericorditer imploratur & denegatur, potest appellari. Sed de dispensatione, quod fit gratia, ut hic sentiunt Moder. prædicti, alleg. decisionem Dom. in cap. *Licit canon*, in fin. de Elect. in 6. in quo est debita per cap. *Nullus*, de Jurepatr. secundum Joan. And. ibi. Ita Felinus.

Quem utique & alios Auctores, à se citatos, sequitur Suarez de LL. lib. 6. ca p. 18. n. 20. & probat hanc doctrinam, explicando titulos, ob quos dispensatio potest esse debita, extra quos, inquit, non erit debita, licet possit esse justa.

Rogas, qui sint isti tituli? Accipe verba Suarii: Primò ergo potest esse dispensatio debita ex juris præcepto, ut quoties assignando aliquam causam justam dispensationis, utitur verbis præcepti vis, ordinando, ut, existente tali causâ, concedatur dispensatio, quod maximè fieri solet in dispensationibus circa poenas post condignam satisfactionem, ut in d. cap. *Domino sancto*, ubi id notat Glossa & Turcremata. Item id notat Glossa & cap. *Condemnandum*, dist. 50. propter verbum: *Debet*, quod est in textu, quod non cogit, sed consideranda sunt alia verba & materia.

Quando verò lex solum concedit, ut possit dispensari, non est debita dispensatio, ut notatur in d. §. *De adulteris*, ex ipso textu. Intelligendum autem hoc est permissivè seu negativè, id est, ex vi illius concessionis non esse debitam dispensationem; non tamen absolute, ut non possit aliundè esse debita. Quia sæpè denotatur per illum modum loquendi concessio potestatis, non verò excluditur obligatio, si aliundè oriri possit, ut notatur in cap. *Cum ex eo*, de Elect. in 6. per ipsum textum.

Secundò, potest esse debita dispensatio per præceptum ab homine, ut in dispensationibus, quas concedit Pontifex, remittens causas Ordinariis, vel discreto Confessori, mandans ut dispenset, si preces veritate nitantur; tunc enim impletâ conditione dispensatio debita est.

Tertiò, ex natura rei potest esse debita de justitia dispensatio, quando est necessaria ad commune bonum, vel vitandum publicum scandalum, vel quid simile. Ita notatur in d. cap. *Ut constitueretur*, per illum textum, ubi Glossa & Turcremata. Panormitanus & Alii.

Quartò, potest esse debita dispensatio ex officio; ac subindè ex justitia, ubi fuerit necessaria ad spirituale bonum postulantis, vel ad vitandum grave periculum animæ. Ratio est; quia Prælati ex justitia tenent providere in his casibus saluti subditi, & hoc maximè sentiunt Auctores primo loco cita-

ti (scilicet pro opposita sententia) hujusmodi enim, ut existimo, vocant justam causam dispensationis.

Quintò, aliquando licet causa non inducat debitum justitiæ, potest inducere debitum charitatis & misericordiæ. Aliquando enim dispensare est opus misericordiæ, ita enim interdum jura loquuntur, c. *Postulasti*, de Cler. excom. at opus misericordiæ interdum est debitum, quando proximus graviter indiget, & sine dispendio potest illi concedi; ergo.

Undè tandem fit, ut extra hos casus possit esse justa dispensatio, & non debita. Patet quia potest esse ex misericordia vel liberalitate sine gravi necessitate subditi, & sine præcepto positivo: ergo erit justa: quia ratio misericordiæ cum concessionem juris positivi illam justificat, & non erit debita; quia nec jure naturæ, nec ex præcepto humano. Confirmatur; quia privilegium sæpè est justum hoc modo, & non debitum; ergo & dispensatio. Denique hæc dispensatio dicitur in jure gratia, ut Auctores supra citati advertunt. Hucusque Suarius n. 21.

Et ideò n. 19. cum Rodriguez to. 1. qq. Reg. q. 24. art. ult. in fine bene dividit dispensationem in voluntariam & necessariam, seu justam & debitam vel non debitam, licet justam. Voluntaria est (inquit Rodriguez) illa, quæ ab Episcopis, post actam poenitentiam, conceditur Clericis juxta præscriptum d. §. *De Adulteris*. Necessaria est, quando Clericus depositus aut privatus, Ecclesiæ & populo est necessarius, quod præsumitur, si à populo petatur, ut sacri Canones sic intellecti innuunt, & tradunt Glossa, Abbas, Felinus, Decius & doctissimus Alciatus. Inter quas magnum discrimen versatur. Quod in voluntaria Episcopus pro arbitrio dispensabit. In necessaria autem dispensare debet, & ad dispensandum compelli poterit propter Ecclesiæ utilitatem, ut tenent communiter scribentes. Hæc ille.

Ex quibus omnibus liquidò patet, quid sit respondendum ad argumenta contrariæ partis, superius producta; videlicet in d. cap. *Domino sancto*, dispensationem debitam esse ex juris præcepto, ut supra audivimus ex Suario. Vel dic cum Sanchio sup. n. 7. textum illum, si de præcepto loquatur, intelligi debere, quando est necessaria dispensatio ob bonum commune vel notabile alicujus privati: vel intellectus de omni dispensatione, loqui de consilio. Similiter respondetur ad d. cap. *Quanto*.

Porro ad rationem dico; Acceptio personarum generatim, juxta modum loquendi Scripturæ, dicitur: quando in aliqua distributione non respicitur causa, sed persona; id est, aliqua personæ conditio, nihil ad prædictam

163. *Quintus, ex charitate & misericordia*

Extra hos casus dispensatio potest esse justa & non debita.

164. *Divisio dispensationis in voluntariam & necessariam, ex Rodriguez.*

165. *Resp. ad d. cap. Domino sancto, & d. cap. Quanto. Sanchez.*

166. *Resp. ad rationem contrariam par. 15.*

161.

162.

Tertius, ex natura rei.

Quartus, ex officio.

dictam distributionem, faciens, ob quam is, qui minus dignus est, præfertur digniori: ut si quis Prælati beneficia, officia, vel Ordines sacros, omittis dignioribus, conferat dignis vel minus dignis, quia amici, consanguinei, divites; si iudex sententiam ferat pro amico, non pro eo, qui jus habet. Ita Lessius de Justitia & Jure lib. 2. cap. 32. n. 1.

Lessius.

Quando in casu propofito foret acceptio personarum.

Igitur tunc solum foret in casu præsentis acceptio personarum, quando dispensatio uni concederetur sine justa causa, & alteri, habenti justam causam, negaretur; alioquin si uterque habeat justam causam, & aliunde dispensatio est indebita, nulla committitur iniqua distributio, si uni detur dispensatio, & alteri negetur; sicuti concurrentibus duobus æquè dignis, potest Episcopus utri illorum velit, conferre beneficium.

167. Obiectio.

Sed contra: quid mirum, cum Episcopus non possit utrique conferre beneficium, sed alteri tantum? Hic autem potest cum utroque dispensare, & unus tantum habet jus ad dispensationem, quantum alter.

Solutio;

Respondeo: neutrum habere jus, quia supponitur dispensationem esse indebitam; alioquin si utrique debita est, procul dubio peccat Superior cum uno dispensans, & non cum alio. Nonne Deus est acceptor personarum; quia minus dignos, majoribus auxiliis gratiæ prævenit, quàm magis dignos? Minime: quia nimirum id facit, ut ostendat se gratis dare, & nemini se esse debitorem horum donorum. Ergo similiter Superior in casu nostro non erit acceptor personarum, supposito quòd dispensatio non sit debita; quia id facit, ut ostendat se gratis & misericorditer dispensare, & nemini se esse debitorem dispensationis.

168.

Quo sensu omnis dispensatio sit debita.

Itaque omnis dispensatio debita est, sed ad hunc sensum, ut ex causa justa facienda sit; & ita solum concludit dicta ratio, semper deberi dispensationem in hoc sensu, ut semper debeat ex justa causa concedi; non autem ut semper concedi debeat, dum adest justa causa. Sicut in distributione beneficiorum est personarum acceptio, quando indigno datur, prætermisso digno; non tamen inde sequitur, quoties est aliquis dignus beneficio, id esse illi necessariò conferendum. Et eodem sensu tenetur Superior dispensare secundum merita causæ, id est, non potest dispensare sine causa; non tamen semper debet dispensare, quando adest justa causa.

169.

Quid probet Conc. Trident.

Nec aliud probat in casu nostro Concilium Trident. quando dispensationem in denuntiationibus relinquit prudentiæ & iudicio Ordinarii; non aliud, inquam, quàm Ordinarium non posse dispensare, nisi ad sit justa causa; non autem quòd semper de-

beat dispensare, quando adest justa causa. Quippe non tenetur ex officio omnibus commodis, præsertim temporalibus, futurum subditorum prospicere, sed solummodo communi.

Interim ut notat Coninck disp. 27. in fine, valde expedit, ut se æqualem omnibus exhibeat; aliàs enim facile committitur scandalum: & est aliquis acceptio personarum, quæ saltem est præter justam distributivam, & impedit ejus cœcum.

Hæc ille. Si autem à me quæritur, quando debeat dispensare? Patet responso ex dicto Suarii, superius adducta. In primis, quando est probabilis suspicio malitiosissimiamenti (si verum est, quòd tali causa impetratur dispensatio) nam ipsum jus contra istum exprimit, & vult, ut in eo, si tantum denuntiatio fiat, vel deincepscho & duobus vel tribus testibus præteritis Matrimonium celebratur, non est debita dispensatio ex jus præcepto. Sed nunquid malitiosissimiamenti, quando pater suasionibus & circumventionibus vult impedire filium, ne uxorem ignominiosè, perperam & sine filio ducat? Minime, ut patet ex antedictis, quia justè id facere potest, quando quidem filius teneatur ejus consilium, & Aliqui docent, quàmvis non consentiant, Matrimonium requirere.

Deinde: plùs est inducere ad contrahendum Matrimonium cum una, cum in contrahendo videatur homo perperam servituti allegari; & tamen non contrahendo cum una, remaneat liber, ut cum alia possit contrahere; sed patet fusionibus & consiliis potest inducere filium, quando iusta causa subest, ut contrahat cum una; ergo cum ut non contrahat cum una.

Tertio; quia malitiosè fieri dicitur injuriæ fit, dolo adhibito, cum calumnia. Sed dolo & malitia non convenit in hac specie in patre, suo utitur; atque ita consequens est injuriam facit, dum consilium filii, ne contrahat cum minus digna, quàm filius peccat, dum hoc casu consilium patris rejicit, atque spernit.

Quarto; licitum est, etiam jure, unicuique propullare injuriam, si in familia ducere uxorem indignam, quòd vivo vel infcio, est, secundum Multos, ad dederè jus paternæ potestatis; ac pròinde patri injuriam facere. Ergo justè potest terit defendere jus suum patris potestatis Matrimonium hujusmodi impedire. Nam is malitiosè aliquid facere non potest quòd salvà conscientia facere non potest, cum malitia sit peccatum. At patet, quòd

BIBLIOTHEK
SACRAMENTUM
MATRIMONII

conscientiâ, impedire potest, ne filius cum indigna contrahat; ergo &c.

Quintò; conditio illa: *Si patri placuerit*, in contrahendis Matrimoniis honesta ac valida est, non verò turpis: ergo voluntas patris, repugnantis Matrimonio contrahendo, non dicitur asserere injustum impedimentum; quia si verum id esset, opus esset dicere, Matrimonium contractum: *Si patri placuerit*, esse contractum sub turpi conditione. Sed hoc est falsum; ergo &c.

Denique; ex hujusmodi Matrimonio filii, cum indigna contrahentis, summa discordia inter patrem & filium, & inter consoceros induci possit, ut experientia docet; ergo justè licet patri impedire hoc Matrimonium. Præmaximè, quia verè diffidium inter eos, qui se amore obcæcati ducunt, facile exoritur, Matrimoniaque infelicem ex eo exitum habent, sicut & quæ coactione fiunt; amor enim excessivus coget amantes conjungi absque providâ in futurum cogitatione.

Ergo cum forsân, imò verisimiliter à communiter accidentibus, odium causabitur inter ipsum virum & uxorem, quia adolescens imprudenter facti poenitens; tum præsertim, quòd bonis paternis (exceptâ legitimâ) privari possit à patre suo, uxorem etiam odio prosequi incipiet; atque ita inter eos perpetua erit discordia, quæ sanè causa rationabilis est, ut recedatur ab sponsalibus, atque ita Matrimonium impediatur. Latius de his scribit Gutierrez Can. Quæst. lib. 1. c. 20. n. 9. & sequentibus.

Caveat itaque Ordinarius, ne in hac specie, seu in hoc casu, denuntiationes remittat; sed sine scrupulo potiùs deneget licentiam contrahendi Matrimonium absque denuntiationibus præcedentibus; quàmvis (inquit Gutierrez suprâ n. 23.) Albornoz lib. 4. del Arte de los contratos tit. 1. del sancto Concil. Tridentino, in verb. *El octavo capitulo*, fol. 153. latè probet contrarium; nempe Parochum vel Ordinarium, hoc casu non remittentem denuntiationes, peccare mortaliter; & tanquam impediens Matrimonium, incurrere anathema, de quo in cap. 9. de Refor. Matr. dictâ less. 24. & ad restitutionem parti læsæ teneri.

Sed in primis, quantum ad Parochum, cum ad ipsum hoc non spectet, ut latè suprâ resolvimus cap. proximo, falsum dicit. Quo ad Ordinarium, datâ maximâ inæqualitate contrahentium, idem per suprâdicta: respectu autem anathematis fallitur manifestè, ut ex infrâ dicendis in fine hujus capituli apparbit. Et ita meritò novissimè eum reprehendit, Menochium secutus, Joannes Segura in suo Directorio judicio- rum Ecclesiæ. 2. par. c. 16. n. 8. & seq.

dicens, quod Albornoz in hoc ventos de thesauris suis produxit, & veniens in altitudinem maris, tempestas demersit eum: & ita nos cum sæpe ac sæpiùs fuerimus requisiti, ut præfatas denuntiationes ante Matrimonii celebrationem remitteremus ob timorem prædictum, quòd si præcessissent, Matrimonium probabiliter malitiosè impediri posset, et si hoc probato eas remiserimus; semper tamen observare solitus sum, an sit æqualitas inter contrahentes, vel parva distantia, tunc enim faciliter annuo; si verò esset magna inæqualitas (quod coram me nunquam contigit) non concederem. Ita Gutierrez.

Sed contra hanc doctrinam opponitur, quòd Episcopus ex rationabili causâ possit dispensare, ne hæc denuntiationes fiant; nempe quando est timor, ne oppositum, vel pejus ejus sequatur, propter inæqualitatem eorum, qui volunt se habere, qui aliter fornicabuntur; & parentes si scirent, vel inferiorem interficerent, vel potiùs falsos testes supponerent, & sic malè impedirent: si autem scirent ex toto celebratum, ex tunc, quia non est remedium, parentes sustinebunt. Ita Palud. in 4. dist. 28. q. 2. a. 3.

Respondet Gutierrez sup. n. 26. Paludanum loqui in casu malitiosi impedimenti cum peccato, scilicet interfectione, vel suppositione falsorum testium, adeoque gravissimo scandalo; ad quod evitandum, minùs malum est permittendum, nempe ut isti contrahant sine denuntiationibus præcedentibus; quia parentes id scientes post contractum Matrimonium, cum jam non sit remedium, sustinebunt; & quàmvis indè discordia & cætera, quæ suprâ consideravimus, oriri possint; non tamen est omnino certum, ea britura, aut saltem tantum nocitura, quantum damnum sequi posset ob prædictas denuntiationes, si parentes rescirent; & idè meritò, ut hoc casu Ordinarius dispense, atque licentiam præstet contrahendi Matrimonium absque denuntiationibus præcedentibus, ad evitandum majus malum, vult & tenet Paludanus, ubi suprâ. Hoc autem deficiente, sed stando in terminis priùs positis, licitum erit patri uti jure suo, dum tamen justam metam non excedat, atque minis, dolo, vi, falsitate vel calumniis non utatur, aliàs secùs. Quare prudenter se habere debet hac in re pater; ne dum honori consulere vult, animæ suæ detrimentum patiat. Ordinarius igitur, quando pater justè impedire potest, non debet remittere prædictas denuntiationes. Si autem timeatur majus aut pejus damnum ex ipsis denuntiationibus, si præcesserint, tunc, juxta doctrinam Paludani, satius erit eas remittere, & ita intelligenda est hæc materia.

F f f f

Quòd

176.
Objeçtio ex
Paludano.

177.
Resp. Gu-
tierrez.

178.
Pater non
debet usi
minis, dolo,
vi &c.

179. Quid esset aequalitas, vel parva inaequalitas inter contrahentes?

Quod si non esset inaequalitas inter contrahentes, vel si qua adesset, esset quidem parva omnibus pensatis, vel à fortiori, quando filius vel filia meliori nubere vellet; tunc etsi pater conqueri possit, quod filius sine consensu eius id faciat; attamen impedire Matrimonium iuste non poterit, Ordinariusque, si timeatur probabiliter huiusmodi impedimentum, remittere iuste poterit praedictas denuntiationes.

Segura.

Sed & alii casus malitiosi impedimenti videri poterunt in proposito per Joan. Seguram, ubi sup. d. 2. part. c. 16. n. 10. & seq. quorum praecipuus est, quando filii sub potestate novercali positi sunt; quia inde malitia praesumi potest, maximè si ex hereditate materna facti sunt divites; quia tunc ob Matrimonium contrahendum, cum parentes bonorum fructus amittant, quaelibet obijciat malitiosa impedimenta. Haec tenet Gutierrez.

180.

Quando certò constat de malitioso impedimento lex per se cessat.

Atque haec satis superque de malitioso impedimento, propter quod, quando certò constat subesse, sicut adhuc antea dixi, per se cessat ipsa lex sine dispensatione Ordinarii; sed quia hoc rarò constat, & Parochi aliquando nequeunt de eo rectè judicare, idèò communiter etiam tunc recurritur ad Ordinarium pro dispensatione, ut tantò securius Parochus procedat.

Ex qua alia causa Ordinarius debet dispensare, Averfa putat sufficere grave damnum etiam privatum.

Sed nunquid jam dicta causa ipsa sola est, propter quam Ordinarius non tantum potest, sed etiam tenetur dispensare? Nequaquam; sed tunc semper tenetur dispensare, quando alioqui imminet periculum gravis damni, sive publici sive privati, sive corporis sive animæ; quia (inquit Averfa supra §. Dumq; Prælatu) debet sanè ex suo munere prospicere subditorum necessitati, & utilitati. Aliquando tamen poterit quidem Prælatu licitè dispensare, non tamen tenebitur: quando nempe adsit quidem causa sufficiens, non tamen urgens; utpote quando vellet accelerare Matrimonium ob tempus Quadragesimæ aut Adventûs instans. Quando aliqui ob senilem ætatem aut disparem conditionem, erubescerent publicè denuntiare, aut quando Magnates volunt contrahere, ubi videlicet non aliud incommodum timeatur ex prævia publicatione aut temporis dilatione. Haec ille.

181.

Aliqui requirunt publicum delictum.

Sanchez.

Quæ etiam est sententia Sanchez sup. n. 6. quàmvis Aliqui putent, tunc solùm esse debitam dispensationem, quando in ea vertitur publica utilitas; ut quia vitatur scandalum, aut Ecclesiæ multò utilior est: esse autem gratiam, quoties solùm dispensatio necessaria est ob privatam petentis utilitatem. Ut si Clericus, parùm utilis Ecclesiæ, dispensationem petat, eo quod satis contritus sit de culpa, & poenitentiam egerit; tunc

enim quàmvis Prælatu dispensare possit non tamen tenetur.

Probatur ex cap. Ut constitueretur in hoc Verùm in huiusmodi casibus ubi per gratiam dispensationum scissuras, non huius & illius bonis est periculum, sed populorum strages detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera sublegetur. Ita D. Aug. Epist. 50. ad Bonif. pontificem bonum commune, & non privatam, pensatio debeat.

Et idèò Glossa ibi verb. Detrahendum sic ait: Hic habes, quòd dispensatio que est debita, scilicet ubi strages multorum est: & alibi ut 45. dist. Licet, & 1. q. 7. dispensationes, & 1. q. 3. Plerumque, & 1. q. 1. Noli, in fine, & inf. ead. Constitutum. Cum enim dispensatio sit quasi tantum misericordia: & est certum, quod peccator necesse est miseriors, ut 86. dist. Non tunc & licet debita sit, tamen peccator non potest: tunc Episcopatus debetur bono, & tunc non potest eum petere, ut 8. q. 1. Qui Episcopatus. Quodque autem prohibetur dispensatio, ut 1. q. 1. Erga, & sup. ead. Miror. Quamvis tamen permittitur dispensatio, ut inf. ead. Dicitur, & sup. ead. Si quis Presbyter.

Et nota, quòd aliud est rigor, aliud est dispensatio. Rigor est quibus ex officio juris, & quedam antea facta ad terrerem, secundum quòd dicit Canon, quod presentia imponitur contrahenti secundo capitulo, ut 2. q. 1. cap. Hic ratio: & cap. presentis, & quòd communi non est deinde etiam in fine vite bis, qui deservit in actu. Clericorum, hec est, Episcoporum, ut 2. q. 3. Si quis Episcoporum. Et rigor non est dispensandum, nisi ubi timeatur exemplum malis, ut 45. dist. Sed illud. Quandoque tamen reperit idem, quòd subtilitas juris, ut extra de diff. spol. In litteris. & extra de No. op. non. & telleximus. Dispensatio est idem ut in relaxatio: & ea non est utendum nisi in necessitas vel utilitas, ut 1. q. 1. de dispensationem, ff. de Jurisd. non. quod jurisdictioni, & 2. q. 2. Legatur.

Respondet Sanchez sup. n. 7. huiusmodi non non intendere, ob solum bonum commune concedendam esse dispensationem (ut constat ex antecedentibus) non tamen poenitentes admitteudos esse ad Ordinem, in spe veniæ poenitentiam fingant, facillimè delinquant, sed quando agitur de vitando communi periculo, parcendum esse, ut vitanda majora mala. Haec ille.

Subscribo antecedentia verba D. Aug. qui non idèò supervacua putanda est postremo diligentia, qui ubi salus nihil detrahatur, humilitati aliquid addiderunt, quòd salus tunc muniretur, experti, credo, aliquorum fiam

IBIDEM
Sacramentum
pariter

penitentias, per affectatas honorum potentias. Cogunt enim multas invenire medicinas, multorum experimenta morborum. Verum &c.

Et paulo superius sic ait: Sed ne forte etiam de ceteris criminibus spe honoris Ecclesiastici animus intumesceat, superbe ageret poenitentiam; severissime placuit, ut post actam de crimine damnabili poenitentiam, nemo sit Clericus &c.

185. Igitur non negat D. Aug. ullo casu debitam esse dispensationem ob privatam peccentis utilitatem, sed solum vult, ut notat Gratianus ibi, quod qui simulatione poenitentiae vel affectatione honoris a Deo non consequitur veniam, nec ab Ecclesia reparationem mereatur. Ad hoc quippe probandum Gratianus adducit illum Canonem.

186. Permaneat ergo, dispensationem quandoque esse debitam, tum ob utilitatem publicam, tum propter utilitatem privatam peccentis; quandoque autem esse indebitam seu plane voluntariam. Et si sit debita, sive indebita; non debet Ordinarius denuntiationes commutare in aliud opus faciendum, aut stipendium seu multam solvendam ab iis, qui volunt Matrimonium contrahere; sed debet liberè concedere, ut denuntiationes prætermittantur. Ita docet Sanchez sup. num. 9.

Probat: quia Tridentinum sess. 24. c. 1. de Matr. solam concedit Episcopo facultatem remittendi denuntiationes, & dispensandi in Canone, eas fieri præcipiente; non autem concedit facultatem, obligationem legis in aliam materiam commutandi: alias sine causa justa posset remittere denuntiationes, commutando in aliud opus pium, sicut potest absque alia causa obligationem voti in aliam commutare. Hæc ille.

187. Sed, meo iudicio, hæc Consequentia non valet: Ecclesia concedit facultatem, obligationem legis commutandi in aliam materiam: ergo sine justa causa potest remittere denuntiationes, commutando in aliud opus pium. Siquidem potest Ecclesia velle, ut denuntiationes non commutentur in aliud pium opus, etiam melius, absque alia justa causa: quia Ecclesia non debet velle omnia; quæ meliora sunt; sed potest præcipere illud, quod minus bonum est, & nolle, ut illud commutetur in quodcumque aliud opus, etiam præstantissimum; ut videmus quotidie fieri in præceptis jejuniorum, Fastorum & similibus, quæ nemo propria auctoritate potest commutare in aliud opus pium, etiam evidentissimè melius. Esto alioquin votum propria auctoritate possit commutari in evidenter melius, vel etiam æquale; in minus bonum autem nequit commutari, nisi ab habente auctoritatem, idque ex alia justa causa, quia

intervenit aliqua dispensatio, quæ non licet sine alia justa causa.

Scio, quod Aliqui negent, hic intervenire dispensationem; sed non video, quo fundamento; licet enim mutetur materia, certum tamen est, quod pro aliqua parte tollatur obligatio; quia scilicet minor imponitur, quam antea imposita erat, (licet prior tota tollatur) quod videtur sufficere; alias nunquam erit dispensatio, quando cumque aliquid etiam minimum imponitur faciendum loco rei antea promissæ; & sine ulla alia causa poterit sic votum quodlibet commutari, licet sine alia causa non possit in eo dispensari, quod videtur absonum.

Quidquid ergo sit de hac Consequentia, certum est, quod Tridentinum loco citato expressè non meminerit facultatis commutandi.

Planè, inquis; sed sufficit, quod meminere implicite; quia potestas commutandi includitur in potestate dispensandi, juxta Reg. 53. de Reg. juris in 6. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus. Et idè qui potest dispensare in votis, potest etiam vota commutare: ergo Ordinarius, qui habet potestatem dispensandi in denuntiationibus, potest viâ commutationis illius obligationis, imponere aliquam multam pecuniariam; sicut consulant DD. ne absolute dispense in voto, sed imposita aliqua commutatione.

Respondet Sanchez sup. plus esse legem commutare, quam in ea dispensare. Quod probat: quia cum dispensat Ordinarius, solum tollit omnino obligationem & vinculum legis: at cum commutat tollit omnino vinculum legis, & imponit novum vinculum; non sic autem est in voto, in eo enim plus est dispensare, quia tollitur omnino vinculum voti, quam commutare, quod non tollit vinculum voti, sed idem votum manet circa materiam commutatam, undè violatur votum, si materia commutata non impleatur: at non violatur lex, si id, in quod commutatur per inferiorem, non impleatur; inferior enim non potest legem edere. Et constat manifestè differentia; quia votum potest idemmet vovens in melius commutare: non tamen obligationem legis;

Sed objicies; cur commutata materia legis, non manet idem legis vinculum circa illam materiam, sicut commutato voto manet idem vinculum voti circa rem, in quam commutatio fit? Sicut enim commutans legem nequit legis vinculum imponere, ita commutans votum nequit alium voto obligare.

Dicit, differentiam in hoc consistere; quod Superior commutans legem, si supremus

188.

Quando votum commutatur in minus intervenit aliqua dispensatio.

189.

Probatur Ordinarius posse commutare ex Reg. 53. de Reg. juris in 6.

Resp. Sanchez plus esse commutare quam dispensare in lege, sed in voto.

190.

Objeccio.

Solvitur.

Princeps non fit, nec ipse, cui commutatur, potest obligationem legis imponere: at verò licet commutans votum, nequeat voti obligationem imponere, ipse tamen cui votum commutatur, potest se vinculo voti adstringere, & eo ipso, quod commutationi voti consentit, subindè vult priori vinculo voti ad illam materiam, in quam commutatur, obligari. Hæc ille.

191. *Instantia.* Sed contra: quilibet Ordinarius potest imponere subdito suo obligationem præcepti personalis; ergo si potest dispensare in denuntiationibus, etiam poterit commutare obligationem legis, in obligationem præcepti personalis, quia plus est tollere absolutè obligationem legis, quàm eam commutare in obligationem præcepti.

192. *Confirmatur ex c. 3. de Feriis.* Et quàmvis commutatâ materiâ non maneat idem legis vinculum, manet tamen vinculum legis, aut certè præcepti personalis, quod sufficit; ut patet ex cap. Licet, de Feriis, ibi: *Indulgemus, ut liceat Parochianis vestris diebus Dominicis & aliis Festis (præterquam in majoribus anni solemnitatibus) si alectia terræ se inclinaverint, eorum captioni, ingruente necessitate intendere: ita quod post factam capturam, Ecclesiis circumpositis & Christi pauperibus congruam faciant portionem.* Ubi Pontifex dispensat cum aliquibus piscatoribus in præcepto sanctificandi Festa, imposita eleëmofynâ, & sic quodammodò commutat obligationem legis sanctificandi Festa, in obligationem præcepti eleëmofynam faciendi.

Et siquidem Pontifex alicui daret potestatem sic dispensandi, nonne minus concederet, quàm si daret potestatem absolutè dispensandi absque tali onere? Cùm ergo Ordinarius dederit potestatem dispensandi in denuntiationibus absolutè sine aliquo onere, quod majus est; cur negamus concessisse potestatem dispensandi cum aliquo onere, quod minus est?

193. *Resp. ex Conc. Trid.* Respondetur; quia Tridentinum sess. 25. de Reform. c. 18. expressè mandat, ut dispensationes gratis fiant, ibi: *Quòd si urgens iustaque ratio, & major quandoque utilitas postula-verit cum aliquibus dispensandum esse, id causâ cognita, ac summâ maturitate, atque gratis à quibuscumque, ad quos dispensatio perveniet, erit præstandum: ergo non potest imponi aliqua eleëmofyna, aliàs non concederetur gratis dispensatio: ut non verè faciam Sacrum pro aliquo gratis, si ipsum obligem ad eleëmofynam tertio conferendam.*

194. *Confirmatur.* Et confirmatur; quia Episcopus concedens subdito dimissorias ad Ordines, non potest ipsum obligare, ut eam ob causam eleëmofynam alicui largiatur: quia esset contra Tridentinum sess. 21. c. 1. de Reform. jubens dimissorias gratis dari. Ergo cùm

similiter jubeat d. cap. 18. dispensationes gratis fieri, non potest dispensans aliquam eleëmofynam imponere, ex obligatione dandam.

Et ita tenet Sotus 4. dist. 28. q. 1. c. 1. vers. *Ex his primò colligitur, ubi hæc causa subest causa dispensandi in denuntiationibus, iniquum est dispensatis imponere aliquam eleëmofynam, etiam pro fabrica.* Item Lucor. loc. 2. part. Instructorii de Matr. c. 39. §. 1. quis. fol. 1060. colum. 1.

Ex his colligitur, idem dicendum quoties Prælati dispensat in quacumque alia lege, ut jejunii, observationis Festorum quia eadem est ratio. Ita Sanchez sup.

Sed in primis, illa non sunt verba, sed hæc quæ sequuntur: *Negat verò in casu sam non dispensandi ullo pacto abulum, sed fabrica subsidio multæ fraudat: tamen illa multæ & pena, ubi causa dispensandi, iniquissima est.* Agitur tunc contra abulum nonnullarum Ecclesiarum in quibus (ut ait) in toto abulum non sunt Banna, & tamen Antiquissimi dispensare volunt, ut Matrimonium illis contrahantur, sed sententia communicationis contrahentes valent, si quæ nisi certâ multâ pecuniariâ in fabricam Ecclesiæ soluta, abolere illo veniat. Imò illa de causa aiunt, se nolle dispensare, ne fabricam illo subsidio defraudent. Quilibet ergo permittit excommunicatione contrahere, quos illic soluta penâ abolvant. Adversus hunc idcirco ulum, ne abulum dixerim, fateor me lapsus reclamasse. Primum enim omnium hoc abulum sit, ut per nullum unquam Sacramentum Matrimonii gratia conferatur, quia verò nullum, nisi peccato mortali fiat, quo nescio quid absurdius dici possit. Hæc ille.

Ergo iniquissimum foret, si Ordinarius dispensans in denuntiationibus, imponeret aliquam eleëmofynam, negatur Canon præcepta; dummodò dispensatio non sit gratuita; cum enim tali casu iuste possit dispensare, cur non possit iuste dispensare cum tali onere? Neque tunc imponitur novam legem; sed acceptatione dispensationem cum tali onere, sive illa conditione, seipsum quasi obligat ad dandam eleëmofynam.

Neque hoc repugnat gratuitæ dispensationi, sicuti non repugnat gratuitæ Ordinationi; ut patet ex principio dicti c. 1. *Legem non ab Ecclesiastico Ordine omnia suscipio abesse debet; nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericali Temporalium; nec pro literis dimissorias aut regiminales, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum Episcopi, & alii Ordinum collatores, aut eorum ministri, quocumque textu accipiant.*

BIBLIOTHECA SACRÆ PALATII

Ubi non prohibetur Episcopo impositio eleemosynarum, sed acceptio alicujus rei pro collatione Ordinum, ad evitandam suspensionem avaritiae. Et verò quis non plane temerariè suspicaretur, Episcopum esse avarum, eò quòd imponeret Ordinem eleemosynarum? Ergo similiter quando Trident. dict. cap. 18. requirit, ut dispensationes gratis fiant, non videtur prohibere impositionem eleemosynarum, sed acceptioem alicujus rei, quæ posset dispensantem redde- dere meritiò suspectum avaritiarum.

197. Sanè cap. illud loquitur etiam de dispensatione Pontificia, ut docet Sanchez lib. 8. disp. 17. n. 11. qui tamen hoc loco admittit, Pontificem posse imponere eleemosynam: sic enim respondet ad argumentum Adversariorum, desumptum ex Navar. qui cap. Si quando, de Rescriptis, exceptione 21. confutatione oppositorum n. 1. docet, compositiones factas apud Apostolicam Sedem, applicando aliquam pecuniam piis operibus, non fieri per modum contractus aut pretii, sed per viam cujusdam poenitentiae & gratiarum actionis: ergo eodem modo poterit Episcopus illam multam imponere.

Ad hoc, inquam, argumentum respondet n. 9. id licere Pontifici, qui non subicitur legibus Concilii, & tanquam Legislator poterit obligationem ac vinculum legis in aliud commutare: quod inferioribus non licet.

198. Sed contra: hoc est, quod quaeritur, an Concilium hoc prohibeat. Deindè; jam ostensum est, inferiorem non imponere tali casu absolutam obligationem eleemosynarum, sed potius dispensatum sibi ipsi illam imponere, acceptando dispensationem sub illo onere datam, eaque utendo. Denique; si Legislator propriis legibus subiciatur, quidni etiam Pontifex legibus Concilii generalis, à se approbati? Nam hoc ipso, quòd approbat Concilium, facit leges Concilii leges Pontificias, ut Omnes fatentur.

Scio, scriptum esse in eodem Concilio sess. 25. de Reform. c. 21. Postremò S. Synodus omnia & singula sub quibuscumque clausulis & verbis, quae de morum reformatione atque Ecclesiastica disciplina. tam sub sel. rec. Paulo 3. ac Julio 3. quam sub Beatissimo Pio 4. Pontificibus Maximis, in sacro Concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, ut in his, salva semper auctoritas Sedis Apostolicae & sit, & esse intelligatur.

199. Sed patet, id accipiendum esse de illo tempore, quo nondum Decreta illa erant à Sede Apostolica approbata; cum enim Pontifex sit supra Concilium, Decreta illa nullatenus poterant eum obligare, antequam propria voluntate in ea consensisset.

Postquam autem consensit, & ea confirmando fecit sua, jam illis obligatur, sicut alius quilibet Legislator propriis suis legibus, & non aliter.

Undè sicut inferior Legislator potest in propria lege dispensare, eam commutare, abrogare &c. ita etiam Pontifex potest in Decretis Concilii Trid. dispensare, eam commutare, abrogare &c. Atque hoc sensu in ipsis salva semper auctoritas Sedis Apostolicae & est, & esse intelligitur.

Sola ergo difficultas est; an Concilium Tridentinum, quod dedit Ordinario potestatem dispensandi in denuntiationibus, etiam dederit potestatem commutandi, sive potestatem dispensandi cum aliquo onere, de novo imponendo. Abbas in d. cap. Licet, de Feriis, sic ait: Nota ultimò; quòd quando ex necessitate quis intendit circa opus fervile, debet in compensationem facere aliquam eleemosynam, & facit ut is, cum quo ex aliqua causa dispensatur circa jejunium, faciat aliquam eleemosynam.

Respondet Sanchez sup. n. 11. hanc doctrinam Abbatis de solo Pontifice esse veram. Sed hoc est quod quaeritur. Et sanè Abbatem non fuisse locutum de solo Pontifice, indè videtur colligi, quòd pro dispensatione in jejunio non solet recurri ad Pontificem. Si autem Episcopus potest imponere eleemosynam, quando dispensat in jejunio, cur non similiter, quando dispensat in denuntiationibus?

Et verò in aliquo casu posse, docet etiam Sanchez sup. n. 10. Quando, inquit, delictum præberet justam dispensandi causam, ut concubinatus aut virginis defloratio, tunc non ob dispensationem, sed in delicti poenitentiam, posset Ordinarius aliquam multam pecuniariam imponere: sicut quando aliquis petit dispensationem delicti, potest in delicti poenam aliquid imponi, justum enim est, ut poenas det. Hæc ille.

Ergo similiter, dicit aliquis; quando ve-recundia v. g. præbet justam causam dispensandi: cum non teneatur Ordinarius dispensare, cur non poterit injungere aliquam eleemosynam, non præcisè ob dispensationem; sed per viam cujusdam gratiarum actionis? Justum enim est, ut gratias agat, cum quo gratiosè dispensatur.

Respondeo; in hoc casu non adesse alium titulum, præter dispensationem; dicatur id fieri, per viam gratiarum actionis, parùm refert; quia illa gratiarum actio non debetur, nisi propter dispensationem; quando autem imponitur eleemosyna per modum poenitentiae, alius adest titulus præter dispensationem, scilicet poenitentia delicti; adeoque tunc verè gratis dispensatur. Sicuti gra-

Potest in his dispensare, eas commutare &c.

200. Abbas docet dispensantem in jejunio posse imponere eleemosynam.

Non videtur locutus de solo Pontifice, ut vult Sanchez.

201. Casus, in quo Episcopus, secundum Sanchez, potest imponere eleemosynam.

202. An etiam quando dispensatur propter ve-recundiam.

tis facerem sacrum pro alio, tamen ipsi obligarem ad eleemosynam tertio conferendam in poenam delicti; secus si per viam gratiarum actionis.

203. Resolutio finalis.

Hæc dicta sint disputationis causâ. Resolvendo autem dico: quando aliunde adest iusta causa dispensationis, siue sit debita dispensatio, siue voluntaria, existimo in casu proposito, id est, quando dispensatur in denuntiationibus, nihil oneris esse imponendum, siue per modum contractûs & pretii, de quo nemo dubitat, siue per modum gratiarum actionis; sed ad summum per modum poenitentiae pro peccato commisso.

Quid si causa allegata se sola non sufficiat? Potest imponi pecuniaria compensatio.

Dixi consulto: Quando aliunde adest iusta causa: quia si causa allegata se sola non sufficiat, potest pro supplemento imponi pecuniaria compensatio in sumptus publicos. Sic videmus Pontificem aliquando dispensare in impedimentis Matrimonii, v. g. in consanguinitate, quando gradus aliquantum est remotus, absque alicujus causæ allegatione, quàmquam nec tunc dispenset absque causa. Tunc enim copiosior pecuniaria compositio exigitur ab eo, cui est dispensatio indulgenda: atque ea est ad sumptus publicos. Quæ utique sufficiens atque iusta causa reputatur dispensandi in gradibus; non ita proquinquis.

204. Probatio à simili in indulgentiis.

Sicut Indulgentias universas, in Diplomatum concessas, quæ, secundum Omnes, iustam causam expostulant, iustas reddit eleemosyna pecuniaria, contributa per accipientem Diploma, convertenda in belli contra impiissimos Turcas ac alios infideles subsidium, aut alios sumptus publicos. Id enim valde bono communi confert. Ita Sanchez lib. 8. disp. 19. n. 35.

Sanchez.

Ergo similiter in casu proposito, compositio pecuniaria potest esse vel totalis, vel partialis causa dispensandi in denuntiationibus. Quæ enim ratio disparitatis?

Sed progrediamur ad alia. Quæro: quid si Ordinarius nolit dispensare, ubi & quando non solum potest, sed deberet dispensare? Responderet:

CONCLUSIO VII.

Si Ordinarius neget dispensationem debitam in denuntiationibus, non hoc ipso censetur concessa. Ordinarius alterius contrahentium potest dispensare cum utroque.

205. Petitio dispensationis

Non loquor de dispensatione indebita seu omnino voluntaria; quia certum mihi est, quod tali casu maneat obligatio le-

gis; cum nupiam in iure expressum sit, potentem dispensationem in aliqua lege, hoc ipso dispensatum esse, quod subest iustitia dispensandi; siue Superior velit, siue non lit dispensare. Sine autem tali pure, non probatur, tali casu cessare legem seu obligationem legis?

Nonne dispensatio actus jurisdictionis est? Et quo fundamento, si dispensatio potest auferat obligationem legis? Nuncquid petitio actus jurisdictionis? Porro quid dispensatione, si sola iusta causa dispensationem exculare potest?

Nihilominus docent Aiqui apud Sanchez sup. n. 26. quando est causa iusta dispensandi, si non sit Episcopi copia, petita licentiam, absque legitima causa, non potest contrahi absque denuntiationibus; & inter has causas numerantur: 1. quia primus est; quando aliquibus vel deest copia, vel jugium, & timetur impedimentum, siue dicitur; quando concubinari in contractibus, ut videntur poenam, vix contrahentes, ut sic se esse conjugatos aliam. Tertius, quando parentes vel tutores non volunt Matrimonio collocare, ut parentum consumant. Quartus, quando contrahentes sunt Magnates. Quintus, quando non est timor impedimenti inter contrahentes. Sextus; ob reverentiam, quia alter est nobilior, alter ditior, nobilior vel lenior.

Ita tenet Sotus 4. dist. 28. q. 1. a. 2. concl. 3. vers. Ex his primis colligitur, ibi Ruffus in illis supra recensitis eventibus, quibus ratio admonet, ut Episcopus dispenset, si copia Episcopi haberi tunc non potest, nec potest, neque excommunicationis sententiam incurritur contrahendo. Ad hæc, si Episcopus petita facultatem sine causa deegerit, profecto tunc contrahentes non peccabunt, neque excommunicationis vitæ subigantur. Hæc ille. Sed sine allegatione, siue ex iure, siue ex ratione, ipse asserendo probaverit, ego quoque probavero.

Nego itaque in omnibus istis casibus recensitis, si desit copia Episcopi, petita licentiam absque legitima causa, non potest contrahi absque denuntiationibus, quia non in 4. 5. & 6. casu, in quibus dicitur, quod Episcopo dispensare, ut patet in procedenti Conclusi. Fortè Sotus sentit, quod dispensationem esse debitam ex iustitia distributiva.

Porro secundum Sanchez sup. cum 2. Quoties Episcopus tenetur dispensare, hoc grave periculum in mora expectandi denuntiationes, nec potest haberi copia Episcopi, ut dispenset, potest illis omittis contrahi Matrimonium; ut si malitiose impediatur, aliquid Matrimonium veli, vel contrahi.

B O S
Sacrum
partis
D I C T I